

медичної допомоги та освіти, що, зрештою, стане вагомим підґрунтям для переходу до сучасного режиму відтворення населення і підвищення тривалості повноцінного активного його життя.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник «Статистичний щорічник Тернопільської області за 2019 рік». Головне управління статистики у Тернопільській області. 2020. С.31
2. Статистичний збірник «Населення Тернопільської області за 2019 рік». Головне управління статистики у Тернопільській області. 2020. С.85 - 93
3. Герасимів З.М. Аналіз Демографічної ситуації в регіоні (на прикладі Тернопільської області). Інвестиції: Практика та досвід. 2012. №5. С.45
4. Палієнко О.А. Демографічна криза в Україні: шляхи її подолання. Молодий вчений. 2017. №9.1. С.133

Матушевський Олексій Петрович

*Головний спеціаліст сектору документального забезпечення
ГУ ДМС у Львівській області*

ВПЛИВ КОНТРАБАНДИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Проблема, пов'язана із проявами контрабанди на сьогоднішній день є досить складною та дискусійною. Боротьба з контрабандою – це одне з ключових завдання держави, яке потребує негайного вирішення, для того щоб забезпечити захист економічних інтересів країни.

В цілому під поняттям «контрабанда» (італ. contro – проти, bando – урядової постанови, закону) розуміють, як незаконне переміщення через митний кордон держави транспортних засобів та товарів з ухиленням від виконання митних формальностей.

Хочемо виділити, що судова практика, а саме справи про контрабанду становлять близько 56% від загальної кількості кримінальних справ, які перебувають у провадженні слідчих органів служби безпеки України. Тобто це

свідчить про те, що в структурі експортно-імпортних операції досить значна їх частина має нелегальне походження. Головною причиною процвітання контрабанди є високі ставки податків під час митного оформлення товарів. З впевненістю можна сказати, що контрабандні потоки завдають істотних втрат економіці країни. Значні обсяги контрабандних потоків – це явище, яке загрожує національній безпеці держави, адже в тіні опиняються не лише виробництво, але й доходи працівників, що стає причиною недофінансування бюджету і соціальних фондів. Поняття економічної злочинності в митній сфері – це небезпека у вигляді контрабанди та нелегального імпорту, в результаті чого маємо недоотримання до бюджету країни. Питання митної безпеки країни як складової економічної безпеки держави за таких обставин набуває досить вагомого значення. Проведемо дослідження та деталізацію даного поняття далі.

На думку П. Пашка: «Митна безпека України – є станом захищеності національних інтересів України у митній галузі. Цей стан, незалежно від будь-яких загроз, дозволяє в різних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечити такі напрями:

- а) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів з митно-тарифного і нетарифного регулювання;
- б) організація боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил;
- в) здійснення митного регулювання, пов'язаного зі встановленням та справлянням податків і зборів;
- г) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів [1, с. 63].

На наш погляд треба чітко усвідомлювати не лише сутність поняття «митні правила», а й «митних процедур», спрямованих на запобігання і виявлення контрабанди та нелегальних схем імпорту, для того щоб забезпечити ефективність митної спроможності країни протистояти контрабанді.

Безперервне функціонування митної системи і реалізації митної політики як наслідку обумовлює стратегічний рівень забезпечення економічної безпеки національної економіки. Адже така її реалізація повинна повною мірою

відповідати значним обсягам експорту й імпорту товарів [2, с. 163]. Однак є підозра, що це не всі основні фактори, які повинні стосуватися питання стратегічного рівня забезпечення безпекоспроможності країни. Основними факторами забезпечення економічної безпеки є:

- стабільність економічної ситуації в країні;
- розвинений бізнес;
- належний станом торгівельних відносин;
- розвинені трудові відносини.

Вищезазначені чинники впливають на формування доходної частини Державного бюджету та стимулюють його стале функціонування. Очевидно, що існують певні фактори, що негативно відображаються на стані економіки країни.

Відповідно до ст. 201 Кримінального кодексу України «контрабанда – це переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодійних, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів, а також контрабанди стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України» [3].

В сучасних умовах характерним є переорієнтація на більш витончені методи з «класичної» контрабанди з фізичним приховуванням товарів. Нові методи пов'язані з шахрайством, зміною даних про країну походження товарів, маніпуляціями з кодуванням товарів, тощо. Дані дії митному законодавстві описані як порушення митних правил. Одним із найбільш поширених є ПМП під час експорту-імпорту автомобілів з використанням іноземних фірм, розташованих в офшорних зонах, в Туреччині, Словенії, країнах Балтії. Основним предметом порушення є підміна інвойсів із заниженням вартості автомобілів, що імпортуються, а також фірм і приватних підприємств, які мають пільги на оподаткування.

За оцінкою КМУ, нелегальні потоки товарної контрабанди спричиняють вагомі збитки країні, а саме завдають значної шкоди економічним відносинам у

сфері господарської діяльності. Такі збитки, як правило, зменшують інтереси вітчизняного товаровиробника, результатом чого є погіршення товарівідносини у сфері зовнішньої торгівлі [4, с. 368]. Очевидно, що це негативно впливає на розвиток економічних відносин між країнами світу, та створює додаткові перешкоди для входження нашої країни у світовий економічний простір. Незаконне ввезення товарів передбачає собою негативні наслідки: зменшують попит на продукцію вітчизняних товаровиробників; завдають шкоди здоров'ю споживачів та інші. Єдина проблема фіскального характеру в результаті цих дій – це втрати Державного бюджету.

Законодавством України упродовж років передбачалась карна відповідальність за скоєння злочину у цій сфері. З 17 січня 2012 р. набрав чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», який буквально скасував кримінальну відповідальність за такий вид злочину, як товарна контрабанда. Хоча варто зазначити, що це призвело до збільшення фінансових штрафних санкцій [3].

Декриміналізація контрабандних товарних потоків, а саме гарантія підвищення фінансової відповідальності, стала ефективним інструментом запобігання незаконному переміщенню товарів. Це також дало позитивний результат економії часу, коштів та людських ресурсів у ході застосування адміністративних процедур. Отже, збільшилося додаткове направлення коштів до Державного бюджету за рахунок стягнення штрафів за ПМП і реалізації конфіскованих нелегальних товарів у дохід держави. Незмінним залишилось суть самого поняття «контрабанда», значно змінився перелік товарів, які потрапляють під визначення даного поняття.

Контрабандою вважається лише переміщення поза митним контролем через митний кордон України або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, сильнодійних, отруйних, радіоактивних матеріалів, вибухових речовин, зброї та боєприпасів до неї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. ККУ обумовлює важливість боротьби

з контрабандою [3] і передбачає поєднання регуляторних та економічних важелів регулювання нарівні з організаційними і правовими, що дає можливість:

- мінімізувати втрати коштів Державного бюджету України через зниження митної вартості товарів, в наслідок недостовірної класифікації товарів та визначення країн їх походження; отримати додаткові кошти для проведення соціально-економічних реформ;

- зменшити загальний рівень злочинності в Україні [3, с. 51].

- стимулювати розвиток національного виробництва, економічно підтримати українського виробника;

- створити надійні бар'єри для надходження на споживчий ринок продукції без сплати визначених чинним законодавством податків і зборів;

Ми виділяємо основні причини здійснення контрабанди, а саме:

- постійне підвищення ставок митних платежів, зокрема акцизного податку, (саме тому найбільшою контрабандною вважається підакцизна продукція);

- значне зниження рівня вітчизняного виробництва товарів;

- пануюче безробіття;

- високий рівень інфляції;

- недосконалість законодавчої, нормативно-правової бази у сфері правового регулювання з питань контрабанди та порушення митних правил;

- недостатня ефективність митного та прикордонного контролю;

- виявлення деяких корумпованих заходів у митних, прикордонних та інших контрольних органах.

Контрабанда спричиняє значну шкоду податковій системі, що простежується у ряді зарубіжних країн. Наприклад кримінальне законодавство Великобританії, відтворюючи визначення, сформульоване ще на початку ХХ ст., визначає контрабанду як недотримання законів країни про доходи шляхом ввезення або вивезення заборонених товарів, або несплати податків за товари, які підлягають оподаткуванню [5, с. 16].

На думку М. Погорецького, «однією з головних причин, що найбільш суттєво впливає на загальний її рівень, є корупція» [6, с. 18]. Оскільки світова криза призвела до безробіття та зниження заробітних плат, це автоматично змусило здійснювати корумповані заходи саме в питаннях недотримання правил тарифного і нетарифного регулювання. Безумовно, наявність певної корумпованості в митних органах відіграє значну роль у пропуску контрабандних перевезень. Постійне підвищення ставок акцизного податку – важлива причина їх здійснення, яка залишає бюджет країни без надходжень.

Також слід брати до уваги ту обставину, що «акцизний податок – це такий платіж, у встановленні якого повинен урахуватися розмір аналогічного платежу в країнах-сусідах. Різке підвищення ставок, наприклад, неминуче призведе до того, що ціни на українські сигарети будуть істотно вищими, ніж у ряді країн, таких, скажімо, як Молдова, Росія, Білорусія» [7, с. 103], тому, можна буде спостерігати дещо інше явище. У мріях про значне збільшення надходжень до бюджету, наші очікування не виправдаються, оскільки зросте контрабанда тютюнових виробів. Найбільш масштабніші обсяги контрабанди становить підакцизна продукція у вигляді тютюнових виробів та алкогольних напоїв. На сьогодні майже весь ринок тютюнових виробів перебуває в тіні [8, с. 18]. Західна економічна теорія керується загальновідомим постулатом про прагнення суб'єкта ЗЕД до максимізації доходу й мінімізації витрат, тому певною мірою і обумовлюється пояснення щодо збільшення обсягів тіньової економіки як виходу від уникнення сплати податків, оскільки вони одночасно збільшують витрати і зменшують прибуток [9, с. 26].

Контрабанда вважається найнебезпечнішим злочином у сфері митної діяльності, який при цьому має намір посягати на суспільні відносини як у нашій державі, так і за її межами [10, с. 32]. Адже можна зрозуміти, чому зменшилися значні суми від податкових надходжень до бюджету. Головна причина яких це зменшення обсягів міжнародної торгівлі, що в результаті спричинило збільшення скоєних злочинів у митній сфері.

Практично всі порушення митних правил спрямовано на зниження податкового навантаження, в результаті чого товар, переміщений з порушеннями, завжди буде значно дешевшим, ніж ввезений на територію країни за встановленими ставками.

Дотримуючись стратегії щодо необхідності збільшення обсягів надходжень податків від здійснення експортно-імпорتنих операцій до Державного бюджету країни, слід розробити комплекс заходів, який допоміг би вдосконалити законодавство з питань митної діяльності в контексті дотримання норм і правил під час нарахування митних платежів. При цьому варто спробувати використовувати європейську модель нарахування митної вартості як еталон, а можливо мінімізувати митні процедури та адміністрування на кордоні та в середині країни.

Список використаних джерел:

1. Пашко П. В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпекоспроможності. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4. С. 62–68.
2. Пашко П. В. Організація боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил як засіб забезпечення митної безпеки. *Вісник Академії митної служби України*. 2008. № 1 (37). С. 163.
3. Кримінальний кодекс України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Богданов М. М. Правова основа протидії контрабанді продуктів харчування правоохоронними органами України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 367–373.
5. Турчин Ю. Б. Особливості детермінації контрабанди підакцизних товарів. *Митна справа*. 2011. № 1 (73). С. 49–56.
6. Погорецький М. А. Підвищення ефективності боротьби з сучасною контрабандою. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 16–21.

7. Кошелева О. Г., Воробьёва О. Ю. Социально-экономические последствия изменения ставок акцизного сбора. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. №2 (20). С. 103–109.

8. Плешко В. К. Тютюновий бізнес: чому і хто? Митна справа. 2010. № 5. С. 18–19.

9. Никитин С. Теневая экономика и налогообложение. *Мировая экономика и международные отношения*. 2005. № 2. С. 24–30.

10. Філіпенко Т. В., Філатов В. В. Правові форми співробітництва в галузі вдосконалення митного законодавства України. *Митна справа*. 2009. № 6 (66). С. 32.

Мелих Оксана Юріївна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету*

Мандзюк Ольга Богданівна

*Начальник відділу методології та організації роботи із застосування
пенсійного законодавства управління пенсійного забезпечення
Головного правління Пенсійного фонду України в Тернопільській області*

РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Процес вдосконалення пенсійної системи нашої держави триває з перших днів незалежності України, а її реформування має за мету вирішення, як теперішніх, так і майбутніх проблемних питань у цій сфері.

Сучасний етап проведення пенсійної реформи характеризується саме підвищенням ролі системи пенсійного страхування у сфері пенсійного забезпечення і її впливу на розвиток фінансової системи держави в цілому. Система пенсійного страхування характеризується значним фінансовим потенціалом, у контексті інвестування української економіки [2].

Враховуючи міжнародний досвід, з прийняттям у 2003 році Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», який набув